

Mattias Ekman

Tal vid återinvigning av Norsk folkeminnesamling, Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo, 6 juni 2016.

På 1600-talet lades fundamentet för den moderna vetenskapskulturen i Norden. I de ledande universitetsstäderna Uppsala och Köpenhamn fick professorerna inrett byggnader ägnade till forskning och undervisning, med bibliotek med böcker och manuskript och i raritetskammare, innehållande anatomiska preparat, matematiska instrument eller uppgrävda antikviteter, allt efter vilka ämnen de undervisade i. Specifik institutionell universitetsarkitektur växte fram – botaniska trädgårdar, observatorier, anatomiska teatrar, auditorier, laboratorier, samlingar med mekaniska modeller, apotek och så vidare.

När vi i dag firar återinvigningen av arkivet Norsk folkeminnesamling i de kulturhistoriska korridorerna bör vi dra oss till minnes att det att ordna kunskapsobjekt i askar, lådor, skåp, hyllor och rum, inte, åtminstone sedan 1600-talet här i Norden, bara har varit en fråga om att bereda plats till växande samlingar eller aktiviteter. När vi nu har möblerat om och givit bestämda platser till bestämda föremål, *gjenstander*, och aktiviteter, så har vi i vetenskaplig tradition också återetablerat rum för tanken och för tankeverksamhet. Kopplingen mellan klassificering av kunskap står i mycket nära relation till hushållsarbete: att ge ett föremål en bestämd plats står som ett fundament för hushållstraditionen och vetenskapstraditionen. I ett försvar av klassificering från 1561 kan vi läsa följande:

han gav exemplet med någon som har köpt en juvel och tar den med hem, men som inte lägger den på gården, heller inte i mottagningsrummet eller i sovrummet, för att lättare kunna hitta den när han behöver den: föga tillfredsställd av att bara ha den i huset eller på gården, så lägger han den hellre i studerkammaren, eller hans mest hemliga kammare; och, fortfarande inte nöjd, så lägger han den i en järnkista, i det mest gömda och hemligaste facket i kistan, och sen i ett juvelskrin, och i en av avdelningarna i skrinet, och efter det råder det ingen förvirring eller svårighet i att finna juvelen när han önskar den, men snarare en avsaknad av svårighet, nöjdhet och större säkerhet.

(Citolino, *Tipocosmia*, 1561, cit. i L. Bolzoni, *The Gallery of Memory*, Toronto, UTP, 2001, s. 249–250. Min snabba övers.)

Med klassificeringen övergick vetenskapen från individuella och tillfälliga arrangemang av kunskap i mental arkitektur, i enlighet med den klassiska minneskonsten *ars memoriae*, till ett system med universella anspråk som manifesterades i taxonomiernas rumsliga strukturer, å la Carl von Linnés system, och i vetenskapsarkitekturens trädgårdar, rum och inredningar.

Men det var inte bara vetenskapens struktur som ändrades; även hushållandet, *oeconomia*, tog i bruk nya arkitektoniska kunskapsstrategier för att lära upp och organisera driften av det borgerliga och adliga hemmet. Med dockhusens utveckling på 1500- och 1600-talet så strukturerades hemmets företagsliknande drift för de blivande husfruarna, och definierade vilka rum som var avsedda för vilka föremål, aktiviteter och sociala grupper. Under ommöbleringen här i korridoren har Kristina betraktat oss själva som husmödrar, i en sådan tradition. Det föreföll för oss som om det inte funnits någon husmoder här i korridoren på några år, och att det var behov för representanter för denna i dag lågt aktade inriktning, eller ska vi kalla det yrke, vilket väl dog ut med hemmafruarnas och husmodersskolornas död på 1950–1960-talet.¹ Så, i likhet med greppet att visa de kvinnliga sidorna av ämnet genom att hänga upp foto och porträtt av de kvinnliga folkminnesamlarna [som också blev gjort under

---

¹ Detta var en förhastad och felaktig utsaga. Brita Brenna har spridit glädje genom sin försorg om växterna i fönstren vid det runda bordet, och därmed demonstrerat en husmoderlig närvaro. Jag beklagar detta på det starkaste.

ommöbleringen, och vilket omtalades i Kristina Skådens tal], så menar vi att bristen på ordning här i korridoren tydligt demonstrerade att vetenskaplig metod och kultur klarar sig dåligt utan husmodersmetoder och –kultur, och att dessa två, trots allt, har en gemensam kunskapsteoretisk historia som betonar relevansen av att var sak har sin plats. Endast på i ett sådant samspel kan tanken arbeta effektivt med externa kunskapsobjekt.

Vad består då den nya ordningen och redan i? Evalueringen som utfördes av Netlife Research 2015 pekade på vikten av att etablera arkivet och studiemiljøet kulturhistorie og museologi som fysisk plats, som *sted*. Att inreda specifika rum innebär att ge abstrakta kunskapsenheter en konkret gestalt, vilket underlättar tankens kategoriska ordnande. Det kallas också ofta identitetsskapande i dag, men kan egentligen jämföras med en klassificering. Vi som har varit involverade i ommöbleringen har i begränsad grad ändrat på de underliggande strukturerna i arkivet eller arbetsplatsen, men har försökt tillgängliggöra arkivets hemliga kammare [jfr citat ovan] och ämnet kulturhistories och ämnet museologis placering i den större arkitekturen som är Institutt for kulturstudier og orientalske språk och humanistisk fakultet. Ørnulf [Hodne] sorterade handbiblioteket i nya hyllor, Line [Esborg] gav samlingarna en översiktskarta för de oinitierades navigering bland okända skär. På väggarna kommer det att hänga bilder som på olika sätt ger ingång till aktiviteterna och samlingarna i lokalerna; på skåp och hyllor står föremål som berättar om institutionens historia och utveckling, med hjälp av Jannes [Werner Olsrud] arkivkort.

Mindre synligt är väl emellertid den rumstruktur vi har etablerat tillsammans, delvis i enlighet med Netlife Research-rapporten. Arkivets rum omfattar de stängda arkivsalarna, men även den öppna arealen, med plats för tillfälligt arbete och möten i anslutning till arkivet. Såsom de enskilda kontorsrummen är avsedda för eget fackmässigt och administrativt arbete, så är rummet med det runda bordet avsett som kulturhistories, museologis och Norsk folkeminnesamlings mötesplats, fackmässigt, administrativt och socialt. För fackmässiga, sociala och administrativa aktiviteter på *institutt*-nivå så finns kanten och andra mötesrum. Rummen här i korridoren ger plats att mötas för *fagmiljøet*, men möjliggör också att se och begripa det som en tankeenhet, för dem som arbetar här, kollegor och besökare. I enlighet med minneskonsten, *ars memoriae*, så har vi därmed etablerat rummen här som ställen, *loci*, för avdelningar i den mentala kunskapsmodell som vi kallar Institutt for kulturstudier og orientalske språk.